



Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Bodem en ondergrond basis voor circulaire
economie en duurzame leefomgeving

Bodem+ in 2014

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.



Inhoud

1	De omgeving van Bodem+ in beweging	3
2	Bodem+ in uitvoering	5
2.1	Omgevingswet: vereenvoudigen en bundelen omgevingsrecht	6
2.2	Vorbereiden nieuwe afspraken bodemconvenant	6
2.3	Structuurvisie voor de ondergrond (STRONG)	7
2.4	Beleidskaders voor grondwater en ecosysteemdiensten	7
2.5	Verkenning andere bodemthema's	8
2.6	Uitwisseling van kennis en kunde	8
2.7	Coördinatie op bodeminformatie	9
2.8	Herintroductie afvalstoffenbelasting	9
2.9	En verder ...	9
3	Bodem+ in 2014	11
3.1	Werkzaamheden en organisatie	11
3.2	Afronding projecten en taken	13
4	Dagen en projectmiddelen	14
	Bijlage 1 - Samenwerking	21
	Bijlage 2 - Afkortingen en websites	23

Fotografie: Gilbert Boerekamp

Bodem+ is een opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, InterProvinciaal Overleg (IPO), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Unie van Waterschappen (UvW).

1 De omgeving van Bodem+ in beweging

Aan de vooravond van 2014 is het bodemwerkveld volop in beweging, het jeukt en kriebelt, het schuurt en het glanst. Een tijd waarin andere keuzes worden gemaakt, nieuwe verbindingen nodig zijn en denken vanuit bestaande arrangementen niet meer vanzelfsprekend is.

De aanpak van de spoedlocaties ligt op koers. Dit is één van de conclusies over de vordering van de transitie in het bodembeleidsveld en over de aanpak van spoedlocaties zoals deze uitgebreid zijn toegelicht in de Midterm review 2013 van het Bodemconvenant. Tegelijkertijd is daaraan de stelling verbonden dat we niet achterover kunnen leunen. Doorpakken is het motto, we zijn goed op weg, maar zijn er nog niet. Het jeukt om de komende jaren de beschikbare middelen in te zetten om de resterende gevallen aan te pakken of in een stabiele beheerfase onder te brengen.

Uit de midterm review blijkt ook duidelijk dat zowel Rijk als decentrale (bodem)overheden steeds actiever zijn op het gebied van ondergrond, bodemenergie en grondwater in een ruimtelijke context. Hiermee wordt de beleidstransitie naar integraliteit steeds beter opgepakt, zij het vooral in een fase van papier en planvorming. Daadwerkelijk realiseren vergt de nodige aandacht en energie. Het kriebelt om met de eerste ervaringen en concrete resultaten die met de impuls lokaal bodembeheer tot stand zijn gekomen, verder te gaan.

De economische crisis in ons land is nog niet ten einde en de druk om verder te bezuinigen heeft effect op het beschikbare bodembudget na 2014. Een belangrijk element in nieuwe afspraken is de doorzetting van de decentralisatie. Het Rijk voelt zich zeker verantwoordelijk voor de werking van het ketensysteem van bodembeleid, maar niet meer

voor vergaande facilitering ervan. Het moment dat de verantwoordelijkheid voor bodembeleid gezamenlijk gedragen wordt, is aangebroken. Het schuurt door de combinatie met grote(re) decentralisatiebewegingen en organisatorische drukte door de inrichting van omgevingsdiensten en heroriëntatie op taakuitvoering.

Op regionaal/lokaal niveau is bodembeheerbeleid tot stand gekomen als solide basis voor landing van de saneringsopgave in een beheersituatie die past in een decentrale omgevingsdynamiek. De bereidheid om in samenwerking aan een regionale bodemopgave te werken en elkaar daarbij over organisatiegrenzen heen te willen helpen, zorgt voor glans. Eenzelfde beweging komt op gang in het borgen van specialistische technische, juridische of financiële kennis om bodemsanering met complexe belangen tot uitvoering te laten komen en af te ronden. Tot slot wordt in toenemende mate in netwerkverband samen gezocht naar en gestuurd op de ontwikkeling van kennis die nodig is om de verdere verbreding van het bodembeleidsveld en de integratie met andere beleidsvelden mogelijk te maken.

Vakgerichte kennis en kunde blijven belangrijk, maar tegelijkertijd wordt meer en meer van bodem- en ondergrondadviseurs verwacht om te gaan werken als een 'integrale omgevingsprofessional'. De noodzaak tot integraler werken en adviseren, blijft een belangrijke trend. Daarbij biedt de voortgaande informatisering kansen, maar



2 Bodem+ in uitvoering

Zoals in hoofdstuk 1 geschetst, is de transitie van het beleidsveld bodem en ondergrond in beweging. Enerzijds groeit Bodem+ mee met deze beleidsintegratie richting duurzaam gebruik en bewust beheer en ruimtelijke inrichting van de ondergrond. Anderzijds zorgen we voor behoud van onze bestaande sectorale bodemkennis over bodembescherming, -sanering en -beheer.

ook bijkomende uitdagingen voor het verzamelen, vertalen, combineren en ontsluiten van bodemdata en -informatie. Onze rol in het bodeminformatiebeheer neemt daarmee in belang toe.

Ook in 2014 wil Bodem+ de schakel zijn in bovenstaande bewegingen en hierbij in en met het bodemwerkveld werken aan de opgaven voor de toekomst. De adviseurs van Bodem+ hebben er zin in en zien het komende jaar vol energie en enthousiasme tegemoet. Wij wensen u veel leesplezier met ons Jaarwerkplan 2014.

Henk van Zoelen

De toenemende decentralisatie en de behoefte aan meer samenwerking en integratie van sectoren vragen van ons meer dan ooit het veld te betreden als centrale verbindende organisatie en samenwerkingsgerichte gesprekspartner. Het landelijke stelsel van omgevingsdiensten die momenteel van start zijn gegaan, vormt daarbij in toenemende mate een belangrijke partner voor implementatie en uitvoering van beleid.

Vooropgesteld, Bodem+ behoudt haar bodemexpertise en netwerk, maar de in 2012 ingezette koers om onze kennis en netwerk te verdiepen richting grond- en (drink)water, bodemenergie en ondergrond, blijven we intensiveren. Dit betekent overigens geen groei van de Bodem+ -opdracht, die een plafond kent, maar een verschuiving van capaciteit die in voorgaande jaren nog werd ingezet voor het ontwikkelen van generieke instrumenten. In de wijze waarop Bodem+ haar rol uitvoert, zien we een aantal hoofdlijnen:

- Het werken met de decentrale overheden in de regio: Praktische hulp bieden en/of organiseren op thema's en knelpunten die in de regio spelen. Deze andere werkwijze, waarbij Bodem+ -adviseurs actief ondersteunen, krijgt duidelijk vorm. Deze aanpak is gestart vanuit de ILB-projecten, maar wordt inmiddels ook effectief breder ingezet. In de decentrale casussen komen veel inhoudelijke bodemthema's samen (juridisch, financieel en technisch), maar ook dat snel(ler) verbanden worden gelegd naar water en ruimte. Dit geeft zowel nieuwe

energie in veelal oude dossiers in de regio, als een nog betere invulling van de schakelrol vanuit Bodem+. Ook de rol van de bodemhelpdesk vraagt hierbij een nieuwe insteek, waarbij niet alleen sec een vraag wordt beantwoord, maar ook oog is voor een mogelijk achterliggend praktijkknelpunt waar praktische hulp geboden kan worden vanuit Bodem+ en/of het decentrale werkveld. Deze wijziging in aanpak van praktische hulp is gericht op eigen taakbekwaamheid door decentrale overheden, past in de huidige beweging tot decentralisatie van het bodem- en ondergrondbeleid, en is dus eindig.

- Een bredere en diepere vraagstelling vanuit het ministerie van IenM: Meer dan voorheen wordt van de Bodem+ -adviseurs verwacht dat zij kunnen handelen vanuit een rol als zelfstandig beleidsmedewerker van het ministerie. Dit betekent dat niet alleen signalen vanuit de decentrale uitvoeringspraktijk aan het ministerie worden aangeleverd, maar dat deze ook in politiek-bestuurlijke context dienen te worden geplaatst en afgewogen.
- Het faciliteren van afstemming en ontmoetingen: De decentrale overheden worden zelf meer trekkend in de dossiers als Wbb, Bbk, bodeminformatiebeheer, etc. en vragen om concrete wijzigingen van beleid. Dit is een logisch gevolg vanuit de ingezette decentralisatie van het bodembeleid. Anderzijds bestaat vanuit het ministerie een wens tot overleg en afstemming in beleidsdossiers

met decentrale overheden in het kader van verbreding van het beleid (Omgevingswet), verdergaande decentralisatie en structuurvisies.

- Inzetten op kennis in een netwerkomgeving: in een gezamenlijke beweging met o.a. onze partners in het Expertisenetwerk Bodem en Ondergrond (kennis), het Uitvoeringsprogramma van het Bodemconvenant (overheden) en het initiatief Bewust Bodemgebruik (eindgebruikers) zorgen we voor regie op de innovatie- en kennisagenda bodem en ondergrond, een gecoördineerde kennisdoorstroom naar de uitvoeringspraktijk en verbreding naar de beleidsvelden ruimte (landgebruik), water, natuur en biodiversiteit, energie en landbouw.

Naast bovenstaande organisatiekoers, die volgend is op de huidige beleidstransitie en decentralisatie, zien we voor 2014 enkele prioritaire onderwerpen, waarop onze ondersteuning zich richt. Deze onderwerpen passeren kort de revue in de volgende paragrafen.

2.1 Omgevingswet: vereenvoudigen en bundelen omgevingsrecht

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu werkt momenteel met beleidsprioriteit om het omgevingsrecht makkelijker te maken en samen te voegen in één Omgevingswet. Hiermee worden de regels voor ruimtelijke projecten vereenvoudigd en gebundeld. Zo wordt het makkelijker om ruimtelijke projecten te starten. Denk aan woningbouw op voormalige bedrijventerreinen of de aanleg van windmolenparken. Het omgevingsrecht bestaat uit tientallen wetten en honderden regelingen voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. En allemaal met hun eigen uitgangspunten, procedures en eisen. Voorlopig gaat de Omgevingswet vijftien bestaande wetten vervangen, en van acht andere wetten gaan de onderdelen over het omgevingsrecht. In 2014 ligt het wetsvoorstel van de Omgevingswet in de Eerste en Tweede Kamer ter goedkeuring, waarna publicatie en een invoeringsregeling volgen.

Het traject van de stelselherziening van het omgevingsrecht, dat uitgevoerd wordt onder het motto 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit', omvat echter meer dan alleen het wetgevingstraject. Het beoogt ook een cultuuromslag van 'nee-tenzij' naar 'ja-mits'. De uitvoeringspraktijk zal ondersteund worden door legio informatiepunten te stroomlijnen, waaronder een helpdesk, website/kenniscentrum, meldpunt voor klachten en instrumentarium voor meerjarige monitoring. Via de collega's van Kenniscentrum InfoMil is Bodem+ nabij betrokken bij deze stelselherziening, wat kansen biedt tot verbinden, kennisontsluiting en informatisering.

Bodem+ ondersteunt op dit moment in samenwerking met het Uitvoeringsprogramma bodemconvenant de ombouw van de Wet bodembescherming in deze Omgevingswet. In 2014 zullen we deze ondersteuning uitbreiden. Niet alleen in de ombouw van de wet, maar vooral ook in de ombouw van alle uitvoeringsbesluiten en -regelingen moet in 2014 veel juridisch en technisch inhoudelijk werk worden verzet. Hierbij vraagt een goede afstemming tussen de regels voor bodemsanering en duurzaam bodembeheer, naast verdergaande vereenvoudiging van de regels, speciale aandacht. De decentrale bevoegde overheden Wbb zijn nauw betrokken bij deze ingrijpende ombouw. Tot slot vraagt dit ook om afstemming met andere betrokkenen binnen Rijkswaterstaat Leefomgeving (InfoMil) en Rijkswaterstaat-breed die op gelijke wijze aan de slag zijn met andere thema's buiten 'Bodem'.

2.2 Voorbereiden nieuwe afspraken bodemconvenant

Het huidige convenant bodemontwikkelingsbeleid kent een looptijd van 2010 tot en met 2015. In 2013 heeft de midterm review plaatsgevonden. Hoofdconclusie is dat de aanpak van humane spoedlocaties voor eind 2015 grotendeels haalbaar is en dat nog een opgave resteert voor de overige spoed-opgaven. Op het terrein van de transitie naar een bodemontwikkelingsbeleid is veel bereikt. Het is belangrijk om de komende jaren tot uitvoering te komen in gemaakte plannen en visies. Bodem+ zal in 2014 daarom extra inzet leveren aan het uitvoeringsprogramma om de vervolgcacties uit deze midterm review vervolg te geven en deze koers vast te houden.

In het verlengde van het huidige convenant is een prioriteit voor 2014 de verkenning of en, zo ja, welke afspraken over het bodem- en ondergrondbeleid er nodig of gewenst zijn ná de huidige convenantsperiode, die eindigt in 2015. Initiatief hiertoe en de inhoud van mogelijke toekomstige afspraken is nadrukkelijk de verantwoordelijkheid van de beoogde convenantspartijen zelf. Het Uitvoeringsprogramma bodemconvenant ondersteunt. Deze verkenning is al in 2013 gestart, maar zal in 2014 vervolg en nadere c.q. concrete invulling moeten krijgen. Positieve ontwikkeling daarbij is dat ook het bedrijfsleven geïnteresseerd is in het bijdragen aan nieuwe afspraken en daarmee medeverantwoordelijkheid toont voor het vormgeven van toekomstige bodemambities. Bodem+ blijft het Uitvoeringsprogramma van het bodemconvenant daarbij in 2014 ondersteunen via een programmasecretaris, vier inhoudelijke projectgroepsecretarissen, ondersteuning bij de monitoring van de afspraken, inbreng van inhoudelijke kennis van een aantal Bodem+ -adviseurs in deelprojecten van het programma en het financiële beheer. Daarnaast ondersteunt Bodem+ in



2014 het ministerie van Infrastructuur en Milieu bij het op- en vaststellen van de nieuwe budgetverdeling van bodemgelden onder provincies en gemeenten voor de programma-periode 2015-2019.

2.3 Structuurvisie voor de ondergrond (STRONG)

Met de Structuurvisie ondergrond wil de overheid de ondergrondse ruimte ordenen en activiteiten in de ondergrond beter op elkaar afstemmen. Hiervoor zijn actuele kennis en eenduidige informatie nodig over het ruimtegebruik en de gevolgen voor de bodem. Met de Basisregistratie ondergrond komt alle informatie over de ondergrond op één plek. Voornemen is om in 2014 het ruimtelijk plan voor de ondergrond: de Structuurvisie ondergrond vast te stellen. Dit plan gaat de ondergrond ordenen en moet partijen helpen bij de keuze waar bijvoorbeeld het beste aardwarmte, grondwater of zout gewonnen kan worden. En welke ondergrondse activiteiten daar dan niet mogelijk zijn, omdat die bijvoorbeeld het drinkwater vervuilen.

Bodem+ ondersteunde in 2013 de werkgroepen topklaar, middenlaag, kennis en informatie van STRONG en faciliteerde in bijeenkomsten met provincies en gemeenten. Deze werkzaamheden worden in 2014 gecontinueerd,

waarbij extra inzet zal worden gepleegd voor de afstemming van de concept-structuurvisie met alle stakeholders. Ook voor het opstellen van de ruimtelijke planvisie en de maatschappelijke kosten-batenanalyse zullen we extra capaciteit leveren. Dit vergt weliswaar nieuwe kennis en competenties van enkele van onze medewerkers, maar past in de wenselijke ontwikkelkoers van onze organisatie.

2.4 Beleidskaders voor grondwater en ecosysteemdiensten

In het bodem- en watersysteem speelt het grondwater een belangrijke en integrerende rol. Tegelijk bestaat hiervoor nog maar nauwelijks een beleidsmatig robuust kader. Vanuit DGMI en DGRW wordt daarvoor in 2014 een flinke slag gemaakt. Dit beleidsmatig kader zal een plek moeten krijgen die in overeenstemming is met de ambities voor drinkwater(bescherming), benutting van ecosysteemdiensten en het ontplooiën van allerlei activiteiten in de praktijk (zoals het winnen of opslaan van warmte, het duurzaam beheren van stortplaatsen, de vraagstukken rond zandwinputten of rond grootschalige, mobiele verontreinigingen). Doel van het beleidskader zal zijn om gebruik van grondwater maximaal, maar ook zo duurzaam mogelijk te maken. Daarbij oog hebbend voor benutting en bescherming van ecosysteemdiensten. Bij uitstek is Bodem+ in staat om hierbij inhoudelijke kennis (die nog maar

verspreid en beperkt beschikbaar is) te combineren met de beleidsmatig relevante inbreng, maar ook met inzicht in de praktijkontwikkelingen en -mogelijkheden. Bodem+ zal bij de ontwikkeling van dit beleidskader een belangrijke rol spelen waar het gaat om het leggen van de verbinding met de eigen praktijk van Rijkswaterstaat, maar vooral ook met de praktijk op regionaal en lokaal niveau en met de kennisinstellingen. Het beleidskader zal naar verwachting een plek krijgen in de structuurvisie ondergrond, maar ook voor het UP zal het relevant zijn.

Met betrekking tot ecosysteemdiensten wordt o.a. ingezet op het benutten van de eigen voorbeeldrol. RWS beheert een groot areaal waarin kansen liggen voor de benutting van ecosysteemdiensten. De overgang van Bodem+ naar RWS Leefomgeving biedt een unieke kans om de opgedane kennis binnen RWS in te gaan zetten en de samenwerking aan te gaan met de dienstonderdelen die vanuit een net andere invalshoek met ecosysteemdiensten te maken hebben, denk aan GPO, waar men bezig is met eco-engineering, building with nature, etc. Doel van deze samenwerking is om het benutten van de kansen te integreren in de standaardwerkprocessen van IenM en RWS. Het ministerie van IenM en RWS hebben een duurzaamheidsdeal gesloten. Onderdeel hiervan is het verder brengen van kennisdeling en voorbeeldprojecten op het gebied van 'vergroening infrastructuur', 'gebiedsontwikkeling' en 'gezonde verstedelijking'. We brengen in beeld wat de kansen en belemmeringen zijn voor projecten op de snijvlakken van infrastructuur, natuurlijk kapitaal en stedelijke ontwikkeling en doen concrete voorstellen voor adviezen, aanpakken en ideeën voor concrete 'doe-tuinen'.

Verder verbreden we de inzet naar de energieke samenleving (maatschappelijke initiatieven en het bedrijfsleven). Bodem+ heeft het eigen netwerk al met succes ingezet voor samenwerking met het Rijk, gemeenten, milieudiensten m.b.t. ecosysteemdiensten. In de komende periode zetten we in op verbreding van het netwerk met het bedrijfsleven dat in de eigen omgeving kringlopen wil sluiten. Heineken heeft inmiddels laten zien wat de mogelijkheden zijn wanneer kringlopen lokaal gesloten worden (watercyclus, energie, etc.). Het ministerie van IenM wil met meer koplopers (bedrijven en andere initiatiefnemers) de ontwikkeling naar een circulaire economie vormgeven en vraagt van Bodem+ om hierin haar netwerk en schakelrol in te zetten.

2.5 Verkenning andere bodemthema's

'In de praktijk gebeurt het', is onze overtuiging. Naast bovengenoemde centrale beleidsprioriteiten kennen de bodem en ondergrond echter ook nog zoveel andere aspecten die van belang zijn voor een duurzame gebieds-

inrichting en in toenemende mate in de belangstelling staan van onze doelgroepen.

In 2013 heeft Bodem+ daarom de handschoen opgepakt om de resultaten van maar liefst 170 prachtige pilotprojecten die een impuls geven aan de vernieuwing van het bodembeleid, te verzamelen en centraal te ontsluiten op www.bodemambities.nl/pilots. Ter inspiratie, maar ook vooral om te leren van elkaar. Ook hebben we alle relevante instrumenten en praktijkvoorbeelden over bodem (beheer), ondergrond en gebiedsontwikkeling centraal ontsloten op Bodemvizer via www.vizier.bodemrichtlijn.nl. In 2012 hebben we de beschikbare kennis over bodemafdekking voor het voetlicht gebracht, en sinds 2013 ondersteunt Bodem+ het PRISMA-project bodemverdichting (verminderde doorlatendheid van de bodem) in opdracht van de provincies. De resultaten van dit onderzoek stonden in grote belangstelling van de agrarische sector, en in 2014 zullen adviezen voor preventieve maatregelen worden geformuleerd. Via het initiatief Bewust Bodemgebruik organiseerden we kennistafels en dialogen over o.a. schaliegas, biomassa, voedsel en bodem en water, die in 2014 vervolg zullen krijgen.

Op verzoek van onze doelgroepen zal Bodem+ in 2014 een verkenning starten of en, zo ja, welke andere verbredings-thema's opgepakt kunnen worden door derden, zoals:

- bodemdaling en funderingsproblematiek (via het actieplan grondwater);
- de vijf V's: verarming, verdroging, vermesting, versnippering en verzilting – het thema verdichting is sinds 2012 opgepakt in samenwerking met IPO;
- bodembiodiversiteit.

Onze insteek daarbij is nadrukkelijk niet om zelf inhoudelijk deskundig te worden op deze thema's. Doel is wel om reeds bestaande kennis en informatie over deze thema's actiever te ontsluiten naar onze doelgroepen en via het Expertisenetwerk bodem en ondergrond het centrale loket te vormen naar de organisaties waar deze (deels specialistische) kennis wel beschikbaar is. Doel is ook om de onderlinge uitwisseling van de praktijkervaringen te stimuleren tussen gemeenten, provincies en waterschappen.

2.6 Uitwisseling van kennis en kunde

In de huidige fase van kanteling in de beleidstransitie bodem en ondergrond voelen onze opdrachtgevers en doelgroepen nadrukkelijk de noodzaak van andere manieren van kennisuitwisseling. Specialistische bodem-saneringskennis wordt steeds schaarser, terwijl kennis en competenties voor bijvoorbeeld het opstellen van een

gebiedsgerichte grondwaterbeheersvisie of visie op de ondergrond pas bij een kleine koplopergroep aanwezig zijn. Er is minder behoefte aan generieke instrumenten en voorlichting, meer behoefte aan praktische advisering door kundige collega's uit het werkveld zelf of gerichte workshops en praktijkmiddagen waar bodemoverheden thema's gezamenlijk bespreken en elkaar helpen. We kenden de Kwaliteitsimpuls Wbb al, waarbij bevoegde overheden Wbb elkaar helpen via onderlinge visitaties. We kenden de Impuls Lokaal Bodembeheer al, waar externe adviseurs een lokale impuls kwamen geven via adviesuren, maar er is meer nodig.

Vanuit een wens tot nadere uitwerking van het werken 'in en met de regio' is Bodem+ samen met UP, VNG en IPO in 2013 gestart met het project Bodempool. Hierbij wordt vanuit verschillende geledingen (overheden, adviesbureaus, deskundige stichtingen) hulp gegeven aan overheden die een knelpunt ervaren rondom de aanpak van spoedlocaties. Hierbij wordt getest met een nieuwe vorm van samenwerking tussen overheden en bedrijfsleven. De verwachting is dat deze ondersteuning zal worden verbreed richting andere thema's, bijv. gebiedsgericht grondwaterbeheer, ruimtelijke dynamiek, ondergrondvraagstukken, ecosysteemdiensten e.d. Bodem+ en UP willen graag met alle partijen in 2014 verkennen op welke wijze de gedachte van de Bodempool (onderlinge hulp tussen markt- en overheidspartijen) het werkveld zou kunnen ondersteunen. Hiertoe zal in december een concreet voorstel gedaan worden, o.a. ter bespreking in de Stuurgroep Bodem. Randvoorwaarde is dat het initiatief met gesloten beursvorm krijgt, danwel bekostigd wordt door betrokken deelnemende lokale overheden zelf. Daarnaast is binnen Rijkswaterstaat een vergelijkbare structuur aanwezig, de zogenaamde WoW-programma's. Hier ontmoeten wegbeheerders of watermedewerkers uit diverse overheidslagen elkaar en vindt uitwisseling van kennis en personele capaciteit plaats. Van deze dynamiek willen we vanuit 'Bodem' graag leren of willen we erop aanhaken in een verbrede water-bodemsetting. Daarnaast zal Bodem+ het accent leggen op het organiseren van praktijkmiddagen waar actuele issues met en tussen decentrale overheden worden besproken en opgelost, en minder inzetten op generieke trainingen en opleidingen.

2.7 Coördinatie op bodeminformatie

Onze coördinatie op het bodeminformatiebeheer vormt steeds meer een schakel tussen de decentrale opslag van bodemdata en de landelijke vraag naar samenhangende bodeminformatie ten dienste van maatschappelijke processen. Burgers, makelaars, projectontwikkelaars, beheerders van ondergrondse infrastructuur en decentrale overheden zelf: allen hebben in toenemende mate behoefte

aan informatie op maat. Het informatiebeheer dient in tegenstelling tot het verleden niet alleen meer de interne gebruiksdoelen, bijvoorbeeld voor het opstellen van bodemkwaliteitskaarten, beleidsrapportages of het opstellen van een landsdekkend beeld, maar doet mee in landelijke ontwikkelingen. Voorbeelden daarvan zijn Publieke Dienstverlening Op de Kaart (geo-informatie), basisregistraties en gegevensverkenningen in het kader van de Omgevingswet, INSPIRE en STRONG.

2.8 Herintroductie afvalstoffenbelasting

In het Belastingplan 2014 is voorzien in herintroductie van de afvalstoffenbelasting. In december 2013 zal hierover besluitvorming plaatsvinden in de Eerste en Tweede Kamer en duidelijk worden of deze heffing, die per 1 januari 2012 was afgeschaft, opnieuw wordt ingevoerd via de Wet belastingen op milieugrondslag (Wbm). In parlementaire bespreking is momenteel sprake van eventuele herintroductie per 1 april 2014. Bij herintroductie zal storten van baggerspecie vrijgesteld worden. Verwachting is dat Bodem+ in dat geval gevraagd zal worden door de ministeries van Infrastructuur en Milieu en Financiën om de wettelijke taak van baggerspecie-verklaringen uit te voeren. Voor afschaffing werd deze taak ook al uitgevoerd door Bodem+ en rechtsvoorgangers in de periode 1995-2011. Hiertoe moet het mandaat van Rijkswaterstaat worden aangepast en beleidsregels worden gepubliceerd ten behoeve van de uitvoering. Uitvoering van deze taak vraagt naar verwachting circa 0,3 fte per jaar.

2.9 En verder ...

In de tabellen in hoofdstuk 4 vindt u een opsomming van de projecten en activiteiten die we in 2014 uitvoeren en producten die Bodem+ oplevert. De werkzaamheden die we verrichten op het gebied van het bodemconvenant en STRONG, vinden plaats onder verantwoordelijkheid van de beide uitvoeringsprogramma's.

De volgende twee initiatieven worden niet bekostigd uit het onderhavige werkprogramma van Bodem+ 2014, maar zijn het vermelden waard vanwege de samenhang met het Bodem+ -programma en bekostigde uitleen van capaciteit door Bodem+ -medewerkers:

Impuls Lokale Duurzaamheid 2014-2015

De ervaringen met het instrument Impuls Lokaal Bodembeheer (ILB) waren de afgelopen vijf jaren goed. In 2013 is de ILB-2 afgerond. De resultaten zijn ontsloten op de websites van Bodem+ en Bodemambities.nl. Tevens zijn

voorbereidingen gestart voor een nieuw impulsprogramma met een bredere insteek op duurzaam gebruik van de ondergrond, ecosysteemdiensten en impulsen tot een circulaire economie. Een eventuele ondersteuning of uitvoering van een dergelijke Impuls Lokale Duurzaamheid in 2014-2015 zal plaatsvinden via een aanvullende opdracht door het ministerie van Infrastructuur en Milieu en maakt geen onderdeel uit van voorliggend jaarwerkplan.

Normalisatie, Certificering en Accreditatie (NCA)

Voor de werkzaamheden op het gebied van uitvoering en coördinatie Normalisatie, Certificering en Accreditatie wordt momenteel in overleg tussen het ministerie van Infrastructuur en Milieu en RWS Leefomgeving (onderdelen Kenniscentrum InfoMil en Bodem+) nagedacht over opbouw van een NCA-kennisnetwerk. Reden hiervoor is dat de uitvoering hiervan binnen het ministerie van IenM drijft op één medewerker, dus weinig borging kent. Kenniscentrum InfoMil ontvangt in 2014 een aanvullende opdracht van 0,5 fte voor deze werkzaamheden, waarbij kennis en capaciteit van Bodem+ zullen worden ingeleend. Dit gaat concreet om ondersteuning van en kennisopbouw op de volgende werkzaamheden:

- algemene kennis over de werking van NCA en zowel naar binnen en buiten kunnen uitdragen daarvan;
- voorbereiding van en deelname aan programmaraden en CCvD's van SIKB en relevante andere schemabeheerders;
- beantwoorden van vragen en brieven over dit onderwerp;
- deelname aan relevante normcommissie bij NEN;
- implementatie kabinetsreactie Kenbaarheid van normen en normalisatie;
- voorbereiding en aanpassing van het Activiteitenbesluit, Regeling bodemkwaliteit en toekomstige regelingen onder de Omgevingswet ten aanzien van NCA-aspecten.

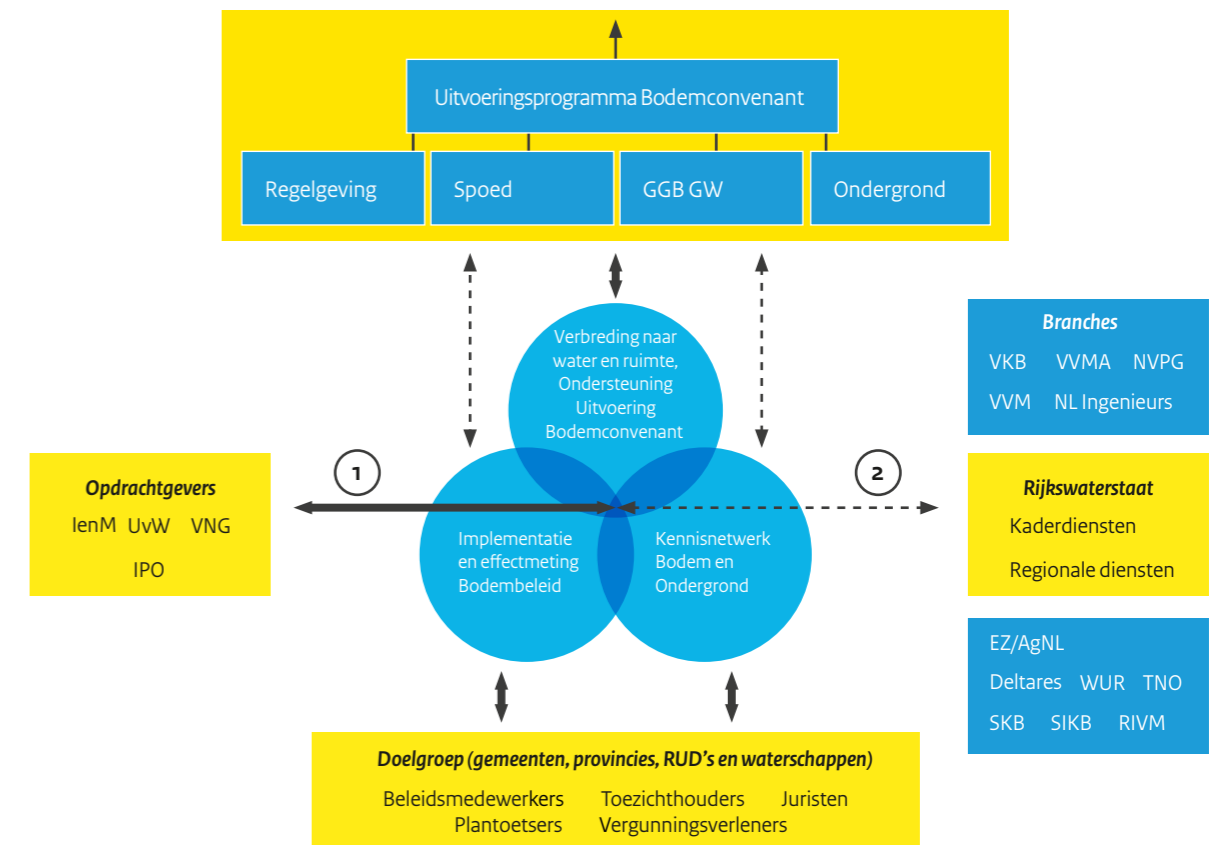
Deze NCA-werkzaamheden worden uitgevoerd in nauwe samenwerking tussen Kenniscentrum InfoMil en Bodem+. De beleidsmatige verantwoordelijkheid en contactfunctie hiervoor blijven bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu liggen.

3 Bodem+ in 2014

3.1 Werkzaamheden en organisatie

Net als in de voorgaande jaren heeft u voor 2014 een jaarwerkplan op hoofdlijnen van ons in handen. Het hiervoor geschetste ontwikkeltraject en het gegeven dat onze opdrachtgevers flexibiliteit van Bodem+ wensen, rechtvaardigen deze pragmatische insteek. Dit jaarwerkplan

is afgestemd met het ministerie van Infrastructuur en Milieu, IPO, VNG, UvW, het Uitvoeringsprogramma convenant bodembeleidsontwikkeling en aanpak spoedlocaties, het Expertisenetwerk bodem en ondergrond en onze RWS-collega's van Dienst Bereikbaarheid en Infrastructuur, afdeling Bodem en Ondergrond.



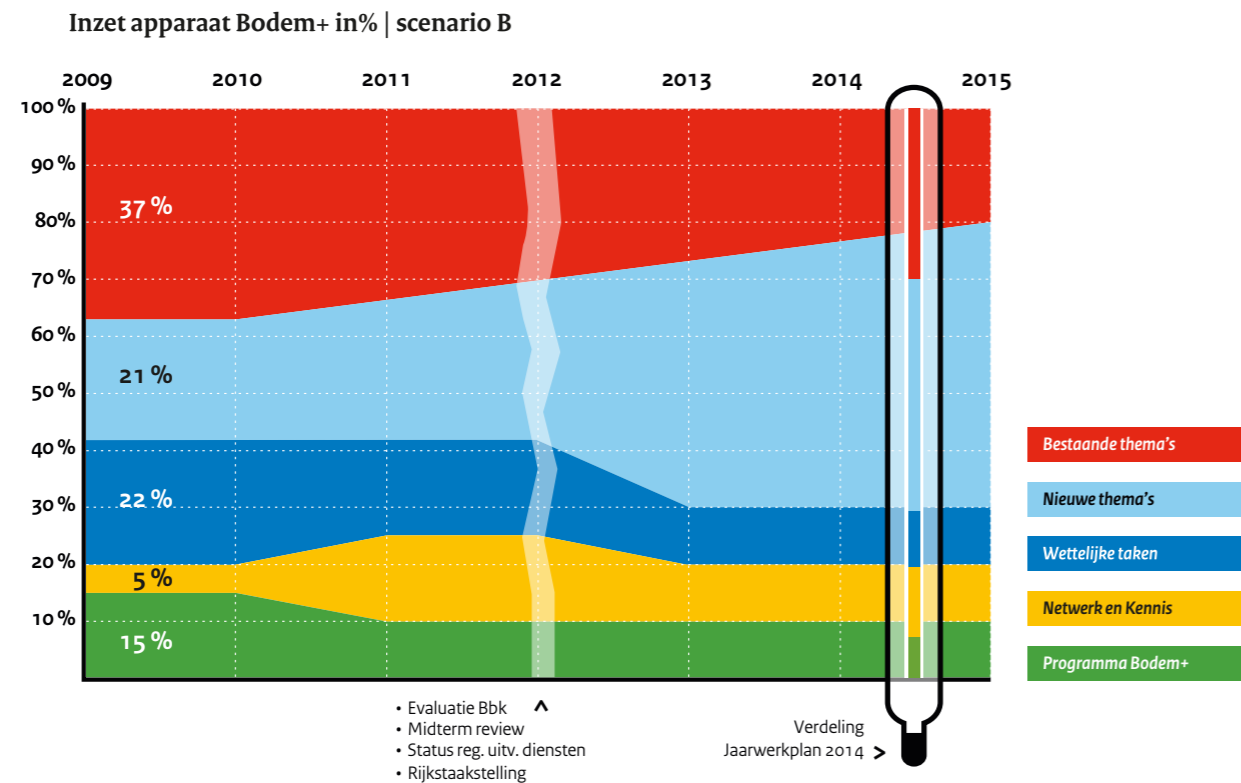
Figuur 1: Organisatie Bodem+ en haar omgeving

[1] Dienstverlening Bodem+ als 'vanouds': Bodem+ als onafhankelijk adviseur van en voor alle bodemoverheden.

[2] Dienstverlening Bodem+ in RWS-omgeving: Bodem+ als deskundig adviseur in beleids- en uitvoeringsprojecten van RWS.

De clusterindeling die we eind 2009 introduceerden, handhaven we vooralsnog. Deze geeft onze externe doelgroepen nu nog veel duidelijkheid over de rollen van waaruit Bodem+ haar projecten en activiteiten uitvoert. Voor verdere doorontwikkeling en integratie van RWS

Leefomgeving binnen Rijkswaterstaat loopt sinds 2013 een Programma Doorontwikkeling RWS Leefomgeving. Bodem+ maakt hier onderdeel uit van en levert een bijdrage aan dit programma met een looptijd tot 2015. Vanaf 1 april 2014 volgt Bodem+ het formele reorganisatieproces van



Figuur 2: Ontwikkelrichting Bodem+ en 'thermometer' 2014

Rijkswaterstaat OP2015, met de daarin opgenomen organisatorische principes. De inhoudelijke samenwerking met de nieuwe collega's van RWS Bodem en Ondergrond is in 2013 al geïntensiveerd. Dit resulteerde in bijna honderd samenwerkingsinitiatieven of juist ontvlechting van taken en inzet waar dat mogelijk of wenselijk was. In 2014 gaan we hiermee door. In 2014 zal tevens besluitvorming plaatsvinden over het al dan niet samenvoegen van RWS Leefomgeving afdeling Bodem+ met Dienst Bereikbaarheid en Infrastructuur, afdeling Bodem en Ondergrond of eventuele andere reorganisatievormen.

Vooralsnog blijven onze werkzaamheden in 2014 rond de volgende drie clusters georganiseerd:

- **Verbreding naar water en ruimte, ondersteuning uitvoering bodemconvenant** accent op faciliteren en vraaggestuurd werken;
- **Implementatie en effectmeting bodembeleid** accent op implementeren, uitvoeren en stimuleren;
- **Kennisnetwerk bodem en ondergrond** accent op verbinden, borgen en ontsluiten van kennis.

Naar schatting is ruim een kwart van onze capaciteit gericht op diensten aan het ministerie van IenM en een derde op diensten aan gemeenten. De resterende capaciteit is gericht op provincies, waterschappen en omgevingsdiensten. Vanaf 2014 zullen we onze inzet ook nadrukkelijker richten op de omgevingsdiensten en Rijkswaterstaat zelf. Onze bodem-

helpdesk wordt vooral bevestigd door het bedrijfsleven (ca. 30%), gemeenten (ca. 21%), adviesbureaus en intermediairs (ca. 21%) – veelal in opdracht van overheden, omgevingsdiensten (10%) en provincies (ca. 7%). Met het in dit jaarwerkplan beschreven werkpakket liggen we goed op koers ten aanzien van de gewenste transitie in werkzaamheden, zoals beschreven in ons werkprogramma 2010-2014. Onze inzet op programmabeheer en uitvoering van wettelijke taken is teruggebracht tot 7%, respectievelijk 9%. Onze inzet op bestaande (bodem)thema's is teruggebracht tot 30%. Deze reductie is weloverwogen minder dan beschreven in het werkprogramma 2010-2015, omdat het verbetertraject en wijziging van het Besluit bodemkwaliteit meer capaciteit vergen dan verwacht. Deze inzet houden we in 2014 in de lucht om de aanpassing van dit besluit tot een goed einde te brengen. Onze netwerk- en kennisactiviteiten groeien in 2013 naar 13%, dankzij o.a. een intensivering op het Expertisenetwerk bodem en ondergrond, nieuwe samenwerkingsinitiatieven richting grond- en drinkwater en Rijkswaterstaat.

Zoals verwoord in hoofdstuk 2 zetten we het vraaggestuurd werken voor onze doelgroepen voort. Dit doen we door onze opdrachtgevers, klantenraad, maar ook individuele andere overheden blijvend te bevragen naar hun ondersteuningsbehoefte. Tevens stemmen we frequent af met het ministerie van IenM, hebben we zitting in de Stuurgroep bodem en ondergrond en de werkgroepen van het WEB en BOOG. Via onze accountmanagers houden we voeling met

de regio's en aansluiting op provinciale platforms. We meten de klanttevredenheid over de bodemhelpdesk en onze trainingen/cursussen continu en we stellen (waar nodig) onze werkzaamheden bij. Ons werkprogramma 2010-2014 is daarbij richtinggevend. Met vier- en achtmandsrapportages en een jaarrapportage leggen we verantwoording af aan onze opdrachtgevers. Grote(re) afwijkingen ten opzichte van dit jaarwerkplan 2014 worden periodiek aangeboden en besproken met de opdrachtgevers en onze klantenraad.

3.2 Afronding projecten en taken

Sinds 2008 werkt Bodem+ aan een ombouw en krimp-opgave van de eigen organisatie. In 2010 is de Bekker-taakstelling gerealiseerd door te krimpen van 45,8 tot 40 fte. Tot 2013 zijn we verder gekrompen tot 37,5 fte. In 2014 brengen we onze formatie terug tot 37 fte. De krimp van 0,5 fte wordt gerealiseerd op management, administratieve en secretariële ondersteuning en interne inleen. Programmabeheer wordt hiermee teruggebracht van 8% in 2013 tot 7% in 2014. Daarnaast is sinds 2012 gestuurd om in de periode 2011-2014 aanvullend 6 miljoen euro aan bezuinigingen te adresseren.

De volgende werkzaamheden heeft Bodem+ in 2013 afgerond en/of beëindigd:

- Impuls Lokaal Bodembeheer 2 (periode 2012-2013);
- Ondersteuning Samenwerkingsprogramma Warmte Koude Opslag;
- Project Interreg IV CityChlor;
- Evaluatie van de Circulaire toepassing zorgplicht Wbb bij MTBE- en ETBE-verontreinigingen;
- Financiering Platform Baggernet;
- Actualisatie van de negen Handreikingen bodem voor gemeenten;
- Verzending van kopieën van verklaringen van niet-reinigbaarheid grond aan het bevoegd gezag Wbb en Wm.

Ook in 2014 gaat Bodem+ door met afronding van enkele omvangrijke en/of meerjarige projecten. Dit is noodzakelijk om de in hoofdstuk 2 beschreven nieuwe werkzaamheden te realiseren. De volgende werkzaamheden zullen in de loop van 2014 worden afgebouwd of beëindigd:

- Afronding werkvoorraad kostenverhaal bodemsanering namens het Rijk;
- Afschaffing wettelijke taak Gelijkwaardigheid IBC.

Daarnaast verkent Bodem+ in 2014 de mogelijkheden tot verdere en vergaande vereenvoudiging van de Kwalibo-erkenningsregeling en aanmeldprocedures.



4 Dagen en projectmiddelen

In het werkprogramma van Bodem+ 2010-2014 is, na adressering van de bezuiniging die in voorjaar 2010 is opgelegd (€ 6 miljoen op het totale werkprogramma), voor 2014 een budgettair kader van € 5.820.000,- beschikbaar. Dit bedrag is opgebouwd uit apparaatskosten € 4.420.000,- (zijnde 37,0 fte) en projectmiddelen € 1.400.000,-.

Deze budgetten worden ontleend aan de bodemsaneringsgelden en maken onderdeel uit van een met IPO, VNG en UvW afgesloten convenant voor het bodemprogramma 2010-2014 voor een totaalbedrag van € 39.519.615,- minus € 6 miljoen bezuiniging. In het licht van dit afgesloten convenant kunnen in beginsel geen middelen aan deze budgetten worden onttrokken. In 2014 worden budgettaire afspraken gemaakt tussen de convenantpartners voor de periode 2015-2019.



In onderstaande tabel is de inspanning weergegeven die Bodem+ per project of activiteit in 2014 verricht in dagen en projectmiddelen.

Naam project of activiteit	Dagen	Directe uitvoeringskosten (€)
Ondersteuning uitvoeringsprogramma bodemconvenant	150	-
Werkgroep wet- en regelgeving	275	-
Werkgroep aanpak spoedlocaties	365	-
Werkgroep gebiedsgericht grondwaterbeheer	70	-
Werkgroep ondergrond	145	-
Bodemenergie	250	115.000
Initiatief Bewust Bodemgebruik	200	200.000
Ondersteuning Structuurvisie Buisleidingen	20	-
Ondersteuning Structuurvisie Ondergrond	220	-
Programmering en financiering bodembeheer	90	-
Milieuaansprakelijkheid	110	100.000
Programma verbreding bodemwerkveld	295	85.000
Implementatie bodembeleid (o.a. Besluit bodemkwaliteit)	1.300	300.000
Verbeteren bestaand bodembeleid	245	15.000
Uitvoeringskwaliteit in de bodemketen	280	90.000
Generieke kennisoverdracht (helpdesk en website)	650	65.000
Samenwerking op kennisoverdracht		194.000
- regionaal	340	
- nationaal	265	
- internationaal	150	
Bodem informatiebeheer	235	216.000
Programmabeheer Bodem+	400	30.000
Bodempool	210	-
Specials 2014	430	-
- ondersteuning vorming nieuwe convenantsafspraken 2016-2020		
- werkprogramma Bodem+ 2015-2019		
- fase 2 doorontwikkeling RWS Leefomgeving		
Cluster verbinden Bodem, water Ruimte incl. Ondersteuning uitvoering Bodemconvenant	subtotaal 2.190	500.000
Cluster Implementatie en effectmeting bodembeleid	subtotaal 1.825	415.000
Cluster Kennisnetwerk bodem en ondergrond	subtotaal 1.640	475.000
Programmabeheer, Bodempool en specials	subtotaal 1.040	30.000
Totaal	6.695	1.400.000
Kader	6.697	1.400.000

Ten aanzien van internationale werkzaamheden zijn, conform de afspraken in het opdrachtgeversoverleg, alleen die activiteiten opgenomen die onder de noemer internationale oriëntatie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu vallen. De overige internationale activiteiten door Bodem+ in 2014 worden uitgevoerd met externe financiering en komen niet ten laste van het werkprogramma. Voor

2014 gaat dit om twee extern gefinancierde, internationale opdrachten (beide gefinancierd door min. EZ/AgNL/EVD):
 - Partners for International Business China: tijdbesteding 25 dagen; budget € 60.000,-
 - Partners for International Business Canada: tijdbesteding 10-15 dagen; budget € 25.000,-.

Budget voor Uitvoeringsprogramma bodemconvenant: Bodem+ verzorgt tevens de financiële administratie van het Uitvoeringsprogramma van het bodemconvenant. De middelen voor dat programma worden door het ministerie van IenM, na het akkoord daarop van de bevoegde overheden bodem, onttrokken aan de Decentralisatie Uitkering Bodem (DUB). Sinds 2010 worden deze middelen bij Bodem+ in beheer gegeven.

De stuurgroep Ondergrond Bodem en Grondwater heeft voor 2014 de volgende bedragen toegekend:

a. Voor het Uitvoeringsprogramma zelf een bedrag van € 665.000,-. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

€ 150.000,- aan nieuwe projectmiddelen en € 515.000,- voor m.n. de vergoeding aan diverse overheden voor de personele inzet van medewerkers ten behoeve van het UP.
b. Een bedrag van € 88.000,- t.b.v. gezamenlijke ondersteuning van de bevoegd gezag gemeenten.

Het totale bedrag bedraagt daarom € 753.000,-. In onderstaande tabellen is per cluster een nadere beschrijving weergegeven van de inspanning die Bodem+ per project of activiteit in 2014 verricht in dagen en projectmiddelen. De laatste kolom toont of deze werkzaamheden in fase van opbouw, beheer of afbouw zijn.

Cluster 1:			
Activiteit en/of deelproduct	Dagen	Middelen (€)	Fase
Ondersteuning Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant - Programmasecretaris en communicatie - Standaard monitoring voortgang spoedlocaties bodemsanering - Ondersteuning uitvoering aanbevelingen uit midterm review 2013	150		Beheer
Werkgroep wet- en regelgeving - Ondersteuning wetsvoorstel herziening Wbb in Omgevingswet - Start herziening uitvoeringsregelingen Wbb in Omgevingswet - Aanpassing Besluit financiële bepalingen bodemsanering 2005	275		Opbouw
Werkgroep aanpak spoedlocaties - Ondersteuning werkgroep spoedlocaties en organisatie kennisuitwisseling - Ondersteuning aanpak knelpuntlocaties spoed - Impuls aanpak VOCl-bodemverontreinigingen - Adviesvragen bedrijvenregeling - Nazorg toekomstige organisatie - Ondersteuning BodemCentrum en BoSaTex - Ondersteuning decentrale overheden cofinanciering en draagkrachtregeling	365		Beheer/ afbouw
Werkgroep gebiedsgericht grondwaterbeheer - Ondersteuning werkgroep gebiedsgericht grondwaterbeheer - Beheer rekenmodel nazorg	70		Beheer
Werkgroep Ondergrond - Ondersteuning werkgroep ondergrond - Opstellen profiel ondergrondregisseur en uitwerking governance	145		Beheer
Bodemenergie - Generieke informatievoorziening en voorlichting - Ondersteuning decentrale implementatie bodemenergie - Monitoring uitvoeringsknelpunten en vertaling naar beleidsadviezen - Ondersteuning monitoringsplan evaluatie wijzigingsbesluit - Beheer website allesoverbodemenergie.nl - Beheer WKO-tool, voorzitterschap klankbordgroep WKO-tool - Ombuiging functioneel en contractueel beheer WKO-tool naar RWS CIV	250	115.000	Beheer
Initiatief Bewust Bodemgebruik - Resultaten ateliers Green Deal - Dag van Bewustbodemgebruik 2.0 (i.s.m. nieuwe netwerken) - Kennistafels Schaliegas, Biomassa, Landbouw en Voedsel - Masterclass Topsoil voor (internationale) bedrijfsleven i.s.m. Rotterdam School of Management (Business and Ecosystems) - Plan van aanpak samenwerking IBB en RWS - Twee ambassadeursbijeenkomsten - Vier activiteiten rond ontdek je bodem en i.s.m. netwerk Gemeenten Duurzame Ontwikkeling - Lokaal Composterende in vijf pilotgemeenten i.s.m. programma VANG	200	200.000	Opbouw/ beheer

- Eerste resultaten project Eigendom van Grond - Dialoogcyclus Rode Hoed: Landbouw en Voedsel - NazomerCollege Zonnehoeve - Verdere ontsluiting jongeren-netwerken w.o. YFM			
Ondersteuning Structuurvisie Buisleidingen - Uitvoeringstaken structuurvisie buisleidingen	20		Afbouw
Ondersteuning Structuurvisie Ondergrond (STRONG) - Ondersteuning werkgroepen toplaag, middenlaag, kennis en informatie - Ondersteuning afstemming concept-structuurvisie met stakeholders	220		Beheer
Programmering en financiering bodemsanering - Budgetverdeling decentrale overheden 2014-2019 via najaarsnota 2014 - Financiële afsluiting programmaperiode 2005-2009 - Advisering inzet financieel instrumentarium (o.a. inzet knelpuntenbudget en vernieuwing financiële bodemregelgeving)	90		Beheer
Milieuaansprakelijkheid - Verdere afronding werkvoorraad kostenverhaal - Afronding kostenverhaal grote bedrijven - Verzending stuitingsbrieven kostenverhaal i.s.m. RWS advocaten - Ondersteuning en advisering IenM en decentrale overheden bij (oude) kostenverhaalzaken	110	100.000	Afbouw
Programma verbreding bodemwerkveld - Actieplan Grondwater (governance, kennis en implementatie) - Ondersteuning beleidskader grondwater - Ondersteuning beleidskader ecosysteemdiensten - Aansluiting op Deltaprogramma en Watertoets - Voorbereiding Impuls Lokale Duurzaamheid (ILD) - CoP's ecosysteemdiensten en ondergrond ILB2-deelnemers - Uitwerking benadering ecosysteemdiensten binnen RWS (win-win-situaties bij uitvoering infra-bodem-water-natuurprojecten) - Bijdrage aan verbinding bodem en ondergrond aan diverse ruimtelijkeontwikkelingsthema's ((Gezonde Verstedelijking, duurzaamheid (in de MIRT), ontwerpwijzer RWS, gezond ontwerpwijzer, klimaatagenda en circulaire economie)) - Bijdrage in doorontwikkeling praktijken en organisaties via programma Nederland boven Water 2014-2015	295	85.000	Opbouw
Totaal	2.190	500.000	

Cluster 2:			
Activiteit en/of deelproduct	Dagen	Middelen (€)	Fase
Implementatie bodembeleid			
Besluit bodemkwaliteit - Ondersteuning Implementatieteam en taskforces Bbk - Voorbereiding en implementatie wijziging Besluit bodemkwaliteit - Impactanalyse CPR (bouwproductenrichtlijn) op Bbk - Begeleiding Green Deal AEC-bodemassen - Verbinden Bbk-kennis met RWS-uitvoeringsprojecten	600	100.000	Afbouw
Kwaliteitsborging bodembeheer - Afgifte van ca 1.500 kwalibo-erkenningen onder Bbk en ca. 1.000 (eenzijdige) administratieve wijzigingen - Implementatie consequenties Bouwproductenrichtlijn (CPR) - Vereenvoudiging erkenningstelsel en aanpassing hfd. 2 Bbk o.b.v. essentiële eisen - Doorvoeren verbeterplan procedures en werkproces erkenningsregeling o.b.v. RWS KR8-methodiek	460	75.000	Beheer
Landelijk Meldpunt Bodemkwaliteit - Coördinatie en bemensing meldpunt bodemkwaliteit - Bouw, testen en implementatie release 4 meldpunt bodemkwaliteit	225	120.000	Beheer
Wettelijke taken bodembescherming en -beheer - Afhandelen van gelijkwaardigheidsverklaringen voor toepassen van afdichtingen op basis van IBC-voorzieningen	15	5.000	Afbouw

Activiteit en/of deelproduct	Dagen	Middelen (€)	Fase
Verbeteren bestaand beleid			
Bodembescherming	175	15.000	Beheer
- Generieke informatievoorziening bodembescherming			
- Deelname aan kennisnetwerk bodembescherming (SIKB)			
- Advisering aan Klankbordgroep bodembescherming (KBB)			
- Advies vergunningsvoorschriften Activiteitenbesluit			
- Inbedding van de Nederlandse Richtlijn Bodembescherming in het Activiteitenbesluit			
- Beleidsafweging grensbepaling nulsituatie bodemonderzoek			
- Europees protocol monitoringsonderzoek i.h.k.v. Richtlijn Industriële Emissies (RIE)			
- Green Deal grote bedrijven Botlek			
Aanpassing bestaande wet- en regelgeving	70		Beheer
- Beheer en coördinatie nieuwsgroep Wbb			
- Advisering Wbb en uitvoeringsregelingen			
Uitvoering in de keten			
Kwaliteitsimpuls bodem en ondergrond	95	50.000	Beheer
- Begeleiden onderlinge visitaties bevoegde overheden – thema visitaties voor 2013-2014 zijn bodemenergie en ondergrond			
- Faciliteren Platform Overheden Kwaliteitborging Bodembeheer (POKB)			
- Stimuleren omgevingsdiensten tot deelname aan kwaliteitsimpuls			
Ondersteuning toezicht en handhaving	75	20.000	Beheer
- Mede organiseren drie à vier regionale toezichtdagen			
- Mede organiseren een à twee landelijke platformdag(en) Toezicht Bodembeheer			
- Secretariaat werkgroep publieke toezichthouders gericht op ketentoezicht en samenwerking			
Wettelijke taken niet-reinigbaarheid grond	110	20.000	Beheer
- Verklaringen niet-reinigbare grond (200-250 stuks)			
- Actualisatie K-Soil en integratie in BoToVa			
Monitoring en effectmeting			
Totaal	1.825	405.000	

Cluster 3:			
Activiteit en/of deelproduct	Dagen	Middelen (€)	Fase
Generieke kennisoverdracht			
Website, best practices	130	15.000	Beheer
- Kennisdeling bodem en ondergrond via actuele website			
- Integratie met websites InfoMil.nl en RWSLeefomgeving.nl			
- Presentatie best practices			
Bodemhelpdesk	520	50.000	Beheer/afbouw
- Afhandeling circa 4.000 vragen incl. klanttevredenheidsmetingen			
- Beheer kennis- en uitvoeringsvraagstukken incl. 400 FAQ's			
Samenwerking op kennisoverdracht regionaal			
Accountmanagement	340		Beheer
- Stimuleren kennisdeling in/tussen regio's			
- Aansluiting op en stimuleren kennisdeling tussen Omgevingsdiensten			
- Signalen en ervaringen uit lokale uitvoeringspraktijk terugkoppelen binnen Bodem+ en IenM			
- Kennisdeling tussen ILB3-projecten en (beheer) 170 pilotprojecten			

Activiteit en/of deelproduct	Dagen	Middelen (€)	Fase
Samenwerking op kennisoverdracht nationaal			
Vraaggestuurd advisering uitvoeringsprojecten	15		Beheer
- Olasfa-terrein Olst, EMK-terrein Krimpen ad IJssel e.a.			
Samenwerking w.o. Expertisenetwerk Bodem en Ondergrond	205	95.500	Opbouw
ENBO: informatiecentrum			
- Vraaggestuurd en gestructureerd beschikbaar gestelde kennis middels een website, een centrale deskundige helpdesk, brochures, handreikingen, instrumenten (zoals Richtlijn herstel en beheer, Soilpedia, landschap van instrumenten, etc.) en accountmanagement			
- Gezamenlijk maandelijks e-nieuwsbrief, waarvan vier speciale themanummers			
- Bijeenkomsten, zoals Platform Bodembeheer en Dag van Praktijk			
ENBO: opleidingen via BodemBreedAcademie			
- Plan van aanpak m.b.t. ombuiging van BodemBreedAcademie naar OmgevingsAcademieNL			
- Diverse cursussen, o.a. Professioneel opdrachtgeverschap			
- Leergang bodemadviseur			
ENBO: onderwijs			
- Gastlessen en expedities voor scholieren (10-15 jr.) tijdens Geoweek			
- Lesmodules (10) voor eerstejaars-hbo-studenten, RO, Stedenbouwkundig Ontwerpen, Milieukunde, Civiele Techniek, Vastgoed en Makelaardij en Bouwkunde			
- Minor vak bodem en ondergrond voor derde- en vierdejaars-hbo-studenten			
ENBO: Innovatie- en Kennisagenda bodem en ondergrond			
- ENBO als het netwerk om kennisaanbod en vraag en financiering bij elkaar te brengen – hiertoe gaat Bodem+/RWS functioneren als initiatiefnemer			
- Het stimuleren van de partners SKB en DSP om de rol te vervullen richting bedrijfsleven en richting kennisinstututen			
- Het samen met SKB laten aansluiten van IPO/VNG/provincies en gemeenten aan het ENBO			
Overige			
- Bijdragen (organisatorisch en/of inhoudelijk) aan Schakeldag, Bodembreed symposium en Baggernet			
- Vertegenwoordiging van rijksoverheid (RWS en/of IenM) in diverse SIKB-fora (bestuur, adviesraad, CCvD, beg.cie, Sectie Grondstromen) of NEN-commissies (begeleidingscommissie vooronderzoek, asbest)			
Richtlijn herstel en beheer (water)bodemkwaliteit	45	75.000	Beheer
- Beheer richtlijn, deelname aan beheer- en redactieraad			
- Inbouw Handreikingen bodem voor gemeenten			
- Uitbreiding met thema's bodembiodiversiteit, bodemenergie, ondergronds ruimtegebruik en gebiedsontwikkeling			
Samenwerking op kennisoverdracht internationaal			
Internationaal	150	23.500	Opbouw/beheer
- Aansluiting op EU-regelgeving en vertaling naar Nederlands beleid (o.a. Kader bodem, Bouwstoffenrichtlijn, Afvalstoffenrichtlijn, Kaderrichtlijn Water)			
- Ontvangst internationale delegaties			
- Secretariaat Netherlands Soil Partnership			
- Vervolgactiviteiten Interreg IV CityChlor			

Activiteit en/of deelproduct	Dagen	Middelen (€)	Fase
Bodeminformatiebeheer	235	216.000	Opbouw/ beheer

Coördinatie Klankbordgroep Bodeminformatiebeheer

Beheer Bodemloket

- Aansturing TNO m.b.t. DINO BLK Systeem
- Aansturing Geodan m.b.t. frontend en BKK's
- Afstemming Atlas Leefomgeving

Databeheer

- Coördinatie GO+Netwerk + -bijeenkomsten
- Beheer Controletool (via SIKB)
- Beheer Uitwisselservice (via SIKB)
- Beheer LIB-dataset (via SIKB)
- Coördinatie GO+-acties binnen beheerorganisatie 0101 (via SIKB)
- Moderatie Digitaal netwerk LinkedIn

Deelname overlegstructuren o.a. BRO, INSPIRE, PDOK, ProGideon/PGR, STRONG (Laan van de Leefomgeving, IKI)

Digitale Bodemkwaliteitskaarten op Bodemloket

Coördinatie nieuwe ontwikkelingen

- In beheername product(delen) bij RWS CIV
- Inventarisatie praktijkvoorbeelden landelijk informatiegebruik
- Voorbereiding nieuwe afspraken rond gezamenlijk informatiebeheer
- Samenwerken en vraagarticulatie landelijke informatievragers (drinkwatersector, kabel- en leidingenbranche, PIM, archeologie)

Totaal	1.640	475.000	
---------------	-------	---------	--

Activiteit of deelproduct	Dagen	Middelen (€)	Fase
Programmabeheer Bodem+	400	30.000	Beheer
- Beheer programma, ondersteuning secretariaat, FEM en management			
Bodempool	210		Opbouw
Specials 2014	430		Opbouw
- Ondersteuning vorming nieuwe convenantsafspraken 2016-2020			
- Werkprogramma Bodem+ 2015-2019			
- Fase 2 doorontwikkeling RWS Leefomgeving			

Bijlage 1 Samenwerking

Bodem+ voert haar takenpakket uit in samenwerking met:

Partners	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3
Algemene Inspectie Dienst (AID)			X
Alterra		X	
Antwoord voor Bedrijven			X
Bedrijfsleven	X	X	X
BodemBreedAcademie (BBA)			X
Bodemcentrum	X		
BodemenergieNL	X		X
BrancheOrganisatie van Grondbanken (BOG)		X	
Buitenlandse overheden			X
Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)	X	X	
Expertisenetwerk bodembescherming (ENBB)		X	
Centrum Ondergronds Bouwen (COB)			X
Certificerende instellingen		X	
CROW			X
Deltares		X	X
DG Uitvoering (divisies Milieu en Leefomgeving, Energie en Klimaat, Internationaal)	X		X
Dienst Landelijk Gebied (DLG)			X
Duurzame Energie in Nederland (DEN)	X		X
Dutch Heat Pump Association (DHPA)	X		X
Dutch Soil Partnership (DSP)			X
GBO-overheid			X
Gemeenten (VNG)	X	X	X
Gemeentelijk Juristen Overleg Bodem (GJOB)	X		
Gemeentelijk Platform Kabels en Leidingen (GPKL)			X
Geonovum	X		X
Grondwatercollectief	X		X
Informatiehuis Water		X	X
IngenieursNL		X	X
Inspectie Leefomgeving en Transport (ILenT)		X	X
Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (I-SZW)			X
Kadaster	X		
Kantoor Landsadvocaat	X		
Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (KNAG)			X
Kwaliteitsborging Installatiesector (KBI)	X		
Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO)			X
Landelijk GrondwaterRegister (LGR)	X		
MKB Nederland	X		
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	X		

Partners	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3
Ministerie van Economische Zaken		X	X
Ministerie van Infrastructuur en Milieu	X	X	X
Ministerie van Financiën	X		
NederLandBovenWater (NLBW)	X		X
Nederlandse Vereniging van Procesmatige Grondbewerkers (NVPG)		X	X
Nederlands Normalisatie Instituut (NEN)		X	X
Nederlandse vereniging van Textielreinigers (NETEX)	X		
Nederlandse Vereniging voor Ondergrondse Energieopslagsystemen (NVOE)	X		
Netherlands Soil Partnership (NSP)			X
Netherlands Water Partnership (NWP)			X
NL-ingenieurs, werkgroep Bodem	X	X	X
OmgevingsAcademieNL			X
OmgevingsdienstNL	X		X
Postbus 51			X
Provinciaal GeoRegister	X		
Provincies (IPO)	X	X	X
Raad van Accreditatie (RvA)		X	
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)		X	X
Staatsbosbeheer			X
Stichting Bodemsanering NS (SBNS)	X		X
Stichting BSB Zuid	X		
Stichting ICT Uitvoeringsorganisatie (ICTU)			X
Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB)		X	X
Stichting Kennisontwikkeling Kennisoverdracht Bodembeheer (SKB)		X	X
Technische Commissie Bodembescherming (TCB)			X
TNO Geologische Dienst			X
Vereniging Afvalbedrijven (VA)		X	X
Vereniging van Waterwinbedrijven in Nederland (Vewin)			X
Vereniging kwaliteitsborging Bodembeheer (VKB)		X	X
Vereniging van Milieu Adviesbureaus (VVMA)		X	
Vereniging Voor Milieuprofessionals (VVM)			X
VNG-Informatiecentrum			X
VNO-NCW	X		
WaterAcademy			X
Watermanagementcentrum Nederland (WMCN)			X
Waterschappen (UvW)	X	X	X
Werkgroep Stedelijk Grondwater	X		X

Bijlage 2 Afkortingen en websites

Afkorting	Betekenis	Link naar website
COB	Nederlands kenniscentrum voor ondergronds bouwen en ondergronds ruimtegebruik	www.cob.nl
ENBO	Expertisenetwerk Bodem en Ondergrond	www.expertisebodemenondergrond.nl
IPO	Interprovinciaal Overleg	www.ipo.nl
RUD	Regionale Uitvoeringsdiensten	www.uitvoeringmetambitie.nl
SCG	NV Service Centrum Grond	www.scg.nl
SKB	Stichting Kennisontwikkeling kennisoverdracht Bodem	www.skbodem.nl
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer	www.sikb.nl
SWKO	Samenwerkingsprogramma Warmte Koude Opslag	www.allesoverbodemenergie.nl
UvW	Unie van Waterschappen	www.uvw.nl
VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten	www.vng.nl
WEB	Werkgroep Bodem	www.vng.nl
WKO	Warmte Koude Opslag	www.kennispleinondergrond.nl
WMCN	Watermanagementcentrum Nederland	www.rijkswaterstaat.nl/water/veiligheid/watermanagement



Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat
Bodem+

Kijk voor meer informatie op:
www.rijkswaterstaat.nl/leefomgeving
Helpdesk Bodem+: bodemplus@rws.nl

december 2013 | WVL1113VH2309